

YEVROPA XALQLARINING SHAKLLANISHI

Qo'yboyeva Gulnoza Shahob qizi

Navoiy Davlat Universiteti Tarix fakulteti

Tarix ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yevropa xalqlarining shakllanish jarayoni, ularning tarixiy ildizlari hamda etnik taraqqiyot bosqichlari tahlil qilinadi. Qadimgi davrlardan boshlab Yevropa hududida yashagan german, slavyan, roman va boshqa xalqlarning kelib chiqishi, o'zaro aloqalari hamda migratsion jarayonlar yoritilgan. Shuningdek, Buyuk ko'chish davri, imperiyalar ta'siri va madaniy integratsiya natijasida yuzaga kelgan etnik o'zgarishlar haqida fikr yuritiladi. Maqolada Yevropa xalqlarining til, urf-odat, diniy qarash va madaniy qadriyatlarini shakllanishiga ta'sir etgan omillar ham ko'rib chiqilgan. Zamonaviy Yevropa millatlarining shakllanishida tarixiy, siyosiy va ijtimoiy jarayonlarning o'rni ilmiy asosda ochib beriladi. Ushbu tadqiqot Yevropa etnologiyasi va xalqlar tarixi bilan qiziquvchi talabalar hamda tadqiqotchilar uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Kirish so'zlar: etnologiya, Yevropa xalqlari, etnik shakllanish, german xalqlari, slavyan xalqlari, roman xalqlari, migratsiya, Buyuk ko'chish davri, millat, madaniyat, urf-odatlar, til oilalari, etnik jarayonlar, integratsiya, tarixiy taraqqiyot, Yevropa sivilizatsiyasi.

Yevropa qadim zamonlardan buyon turli xalqlar, madaniyatlar va sivilizatsiyalar kesishgan hudud hisoblanadi. Ushbu qit'ada yashovchi xalqlarning shakllanish jarayoni uzoq tarixiy bosqichlarni bosib o'tgan bo'lib, bunda migratsiyalar, urushlar, savdo aloqalari va madaniy ta'sirlar muhim rol o'ynagan. Yevropa xalqlari bugungi ko'rinishiga kelguniga qadar ko'plab etnik va ijtimoiy o'zgarishlarni boshdan kechirgan. Shu sababli Yevropa etnologiyasi dunyo tarixidagi eng murakkab va qiziqarli yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Qadimgi davrlarda Yevropa hududida turli qabilalar yashagan. Ularning orasida keltlar, germanlar, slavyanlar, iberlar va boshqa etnik guruhlar alohida o'rin egallagan. Har bir xalq o'zining turmush tarzi, urf-odatlarini va tiliga ega bo'lgan. Vaqt o'tishi bilan bu xalqlar boshqa hududlarga ko'chib, yangi davlatlar va madaniyatlarining shakllanishiga sabab bo'lgan. Yevropa xalqlarining shakllanishida Buyuk ko'chish davri katta ahamiyatga ega. Ushbu davrda ko'plab qabilalar bir hududdan ikkinchi hududga ko'chib o'tgan. Natijada yangi etnik birliklar paydo bo'lgan va ayrim xalqlar aralashib ketgan. Masalan, german qabilalari G'arbiy Rim imperiyasi hududlariga kirib borib, keyinchalik ingliz, nemis va boshqa xalqlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan.

Slavyan xalqlari esa Sharqiy va Markaziy Yevropada keng tarqalgan. Ular vaqt o'tishi bilan sharqiy, g'arbiy va janubiy slavyan guruhlariga ajralgan. Ruslar, polyaklar, cheklar, serblar va boshqa ko'plab xalqlar slavyan guruhiga mansub hisoblanadi. Slavyan xalqlarining rivojlanishida tabiiy muhit, qo'shni davlatlar bilan aloqalar va diniy qarashlar muhim omil bo'lgan.

Roman xalqlari qadimgi Rim imperiyasi ta'sirida shakllangan. Lotin tili asosida italyan, fransuz, ispan va portugal tillari rivojlangan. Rim madaniyati Yevropa xalqlarining huquqiy tizimi, me'morchiligi va ta'lim sohasiga katta ta'sir ko'rsatgan. Shu sababli Rim sivilizatsiyasi Yevropa tarixida muhim o'rin tutadi.

Yevropa xalqlarining shakllanishida din ham katta rol o'ynagan. Xristianlik qit'a xalqlarini ma'lum darajada birlashtirgan. Keyinchalik katolik, pravoslav va protestant yo'nalishlarining paydo bo'lishi ayrim siyosiy va madaniy farqlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lgan. Shu bilan birga, diniy qarashlar xalqlarning urf-odatlarini va kundalik hayotiga ham kuchli ta'sir qilgan. O'rta asrlarda feodal davlatlarning rivojlanishi milliy birliklarning shakllanishiga yordam berdi. Savdo-sotiqning rivojlanishi, shaharlarning kengayishi va ilm-fanning taraqqiyoti Yevropa xalqlarining o'zaro yaqinlashuviga olib kelgan. Ayniqsa, Uyg'onish davri va sanoat inqilobi davrida Yevropada milliy ong kuchaygan.

Bugungi kunda Yevropa ko'p millatli hudud hisoblanadi. Zamonaviy integratsiya jarayonlari, jumladan, Yevropa Ittifoqining tashkil topishi xalqlar o'rtasidagi iqtisodiy va madaniy aloqalarni yanada mustahkamladi. Shunga qaramay, har bir xalq o'zining milliy qadriyatlarini va an'alarini saqlab qolishga intilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Yevropa xalqlarining shakllanishi uzoq davom etgan tarixiy jarayon mahsulidir. Turli etnik guruhlarining o'zaro aralashuvi, migratsiyalar, diniy va siyosiy omillar qit'a xalqlarining bugungi ko'rinishini yuzaga keltirgan. Yevropa xalqlari nafaqat tarixiy tajribasi, balki boy madaniy merosi bilan ham ajralib turadi. Ushbu jarayonlarni o'rganish insoniyat tarixini chuqurroq anglashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov Q. Etnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 45–52-betlar.
2. Ahmedov B. Jahon xalqlari tarixi. – Toshkent: Fan, 2016. – 78–91-betlar.
3. Jo'rayev N. Yevropa xalqlari etnologiyasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019. – 101–118-betlar.
4. Vahobov M. Qadimgi sivilizatsiyalar va xalqlar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017. – 63–74-betlar.
5. G'ulomov S. Madaniyatshunoslik va etnik jarayonlar. – Toshkent: Universitet, 2020. – 88–96-betlar.